

JAHON TA'LIM TIZIMI TARAQQIYOTIDA MADANIYATLARARO MUNOSABATLARNING O'RNI VA AHAMIYATI

Kosimova Mukammalxon Umaraliyevna

Farg'ona davlat universiteti o'qituvchisi,
filologiya fanlari bo'yicha PhD

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15709268>

Annotatsiya. Ushbu maqolada globallashuv jarayonida ta'lim tizimlarining o'zaro integratsiyalashuvi va madaniyatlararo munosabatlarning jahon ta'limi taraqqiyotiga ko'rsatgan ta'siri yoritiladi. Xususan, xalqaro almashinuv dasturlari, ko'p madaniyatli o'quv muhiti, akademik hamkorliklar orqali shakllanayotgan ijtimoiy-madaniy kompetensiyalar haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: madaniyatlararo muloqot, xalqaro ta'lim, globallashuv, ta'lim siyosati, ko'p madaniyatli muhit

Abstract: This article examines the mutual integration of educational systems in the process of globalization and the impact of intercultural relations on the development of global education. Specifically, it discusses international exchange programs, multicultural learning environments, and the socio-cultural competencies formed through academic collaborations.

Keywords: intercultural communication, international education, globalization, education policy, multicultural environment

Аннотация: В данной статье рассматривается взаимная интеграция образовательных систем в процессе глобализации и влияние межкультурных отношений на развитие мирового образования. В частности, обсуждаются социокультурные компетенции, формирующиеся посредством программ международного обмена, поликультурной образовательной среды и академического сотрудничества.

Ключевые слова: межкультурная коммуникация, международное образование, глобализация, образовательная политика, поликультурная среда.

Kirish

XXI asrda jahon ta'lim tizimi zamonaviy texnologiyalar, xalqaro hamkorlik va madaniyatlararo muloqot orqali keng qamrovli taraqqiyot bosqichiga chiqdi. Har bir mamlakat o'zining milliy ta'lim modelini saqlagan holda, xalqaro standartlarga moslashmoqda. Bu esa turli madaniyatlar vakillarining o'zaro ta'limiy hamkorligini talab qiladi. Shunday sharoitda madaniyatlararo munosabatlar ta'lim sifatini oshirish, o'zaro anglashuvni kuchaytirish va tinchlikni mustahkamlashda muhim omil sifatida maydonga chiqmoqda.

Asosiy qism

Madaniyatlararo muloqot — bu turli madaniyat vakillari o'rtasida axborot almashinuvi va o'zaro anglashuvni ta'minlovchi jarayon. Ta'lim muassasalarida bu jarayon talabalar va o'qituvchilar o'rtasida global darajada ijtimoiy va akademik ko'nikmalar shakllantirish uchun zarur. UNESCO ma'lumotlariga ko'ra, madaniyatlararo kompetensiyalar bugungi kunda har bir o'quvchining zaruriy malakasi hisoblanadi [5]. Bunday kompetensiyalar o'zgalarning nuqtayi nazarini tushunish, madaniy farqlarga hurmat bilan qarash, va muammolarni muloqot orqali hal qilish imkonini beradi.

Erasmus+, Fulbright, DAAD kabi xalqaro almashinuv dasturlari minglab talaba va o'qituvchilarga xorijda ta'lim olish va o'qitish imkonini bermoqda. Bu jarayonda nafaqat akademik bilim, balki madaniy qadriyatlar, dunyoqarash va kommunikatsiya ko'nikmalari ham boyitiladi. Misol uchun, Erasmus+ dasturi Yevropaning 33 dan ortiq mamlakatlarida o'qituvchilar va talabalar almashinuvini yo'lga qo'ygan bo'lib, madaniyatlararo muloqotning jonlanishiga xizmat qilmoqda. Bu esa, o'z navbatida, ijtimoiy inklyuzivlik, madaniy xilma-xillik va bag'rikenglik kabi tamoyillarni rivojlantirishga olib kelmoqda.

Ko'p madaniyatli o'quv muhitida tahsil olayotgan talabalar boshqa madaniyat vakillari bilan bevosita muloqotda bo'lish orqali madaniy empatiya, o'zaro hurmat, moslashuvchanlik kabi ijtimoiy-psixologik kompetensiyalarni rivojlantiradi. Shuningdek, bunday muhitda o'qituvchilarning ham interaktiv va innovatsion yondashuvlarga bo'lgan ehtiyoji ortadi. Ta'lim jarayonida madaniy mazmundagi materiallardan foydalanish, turli millat vakillarining tarix va urf-odatlarini o'rganish o'quvchilarning keng fikrliligini ta'minlaydi. J.A.Banks [2] ta'kidlaganidek, ko'p madaniyatli ta'lim demokratik jamiyat uchun asosiy shartlardan biridir.

Bugungi o'qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki madaniyatlararo vositachi sifatida ham faoliyat yuritadi. U madaniy xilma-xillikni tushunishi, talabalarga har xil madaniyatlarni qabul qilishga yo'naltirilgan mashg'ulotlar o'tkazishi zarur. Pedagogik ta'lim dasturlarida interaktiv metodlar, masalan, rolli o'yinlar, muloqotga asoslangan topshiriqlar orqali madaniy xabardorlikni oshirishga e'tibor kuchaytirilmoqda. D.K.Deardorff [4] fikriga ko'ra, haqiqiy madaniyatlararo kompetensiya — bu shunchaki bilim emas, balki fikrlash uslubi, shaxsiy yondashuvdir.

O'zbekiston ta'lim tizimi ham xalqaro ta'lim maydoniga faol integratsiyalashmoqda. So'nggi yillarda xorijiy universitetlar filiallarining ochilishi, xalqaro grant dasturlarining kengaytirilishi madaniyatlararo ta'limning rivojlanishiga xizmat qilmoqda. Chet tillarini o'qitishga qaratilgan e'tibor, xorijiy o'qituvchilarni jalb qilish va xalqaro akkreditatsiyalash tashabbuslari ham ushbu yo'nalishdagi ijobiy o'zgarishlardandir. Shuningdek, Prezident qarorlariga asosan [1], har bir oliy ta'lim muassasasida xalqaro hamkorlik alohida ustuvorlikka ega.

Xulosa

Jahon ta'lim tizimining zamonaviy bosqichida madaniyatlararo munosabatlar bilim almashinuvi, global fuqarolik, va akademik sifatning asosiy omilidir. O'zbekistonning ta'lim siyosatida ham bu yondashuv tobora muhim o'rin egallamoqda. Madaniyatlararo kompetensiyalarni shakllantirish esa nafaqat ta'lim samaradorligini oshiradi, balki global tinchlik va taraqqiyot uchun poydevor bo'lib xizmat qiladi. Shu bois, madaniyatlararo muloqotni targ'ib qilish va uni ta'lim siyosatining ajralmas qismiga aylantirish — har bir mamlakatning strategik vazifasidir.

References:

Используемая литература:

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PQ-81-sonli qarori. "2022–2026 yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi".
2. Banks, J. A. (2008). *An Introduction to Multicultural Education*. Pearson.
3. Byram, M. (1997). *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence*.

4. Deardorff, D. K. (2009). *The Sage Handbook of Intercultural Competence*.
5. UNESCO (2017). *Intercultural Competences: Conceptual and Operational Framework*.

